

УДК [94 : 327] (498+ЄС)

**СТАН ВІДНОСИН МІЖ РУМУНІЄЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ
ПІСЛЯ ВСТУПУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ***Людмила Вовчук¹, Аліна Поляшенко²*Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Україна, 54003, м. Николаїв, вул. 68 Десантників, 10¹e-mail: luda_vovchuk@ukr.net²e-mail: alinarulyova94@gmail.com

Румунія знаходиться у тій частині Європи, яка має динамічно та легко реагувати на різні політико-економічні зміни. Соціально-економічне та політичне становище румунського населення є одним з найважливіших індикаторів стабільності та благополуччя регіону. Тому плідне партнерство та політичний діалог є важливими факторами забезпечення цієї стабільності. Цим і обумовлюється актуальність даного дослідження.

Оскільки дана тема є надзвичайно актуальною та багатоаспектною, до неї зверталась велика кількість дослідників. Шляхи, проблеми та перспективи вступу Румунії до Європейського Союзу та стан їх відносин після вступу до цієї організації досліджували Т. Рендюк, А. Скляр, Т. Биткова, В. Сорокін, О. Крапівін, Д. Чолош та ін., які висвітлили деякі аспекти даної тематики. Натомість період формування основних пріоритетів Румунії за президентства Т. Бесеску та К. Йоханніса після вступу до ЄС залишився поза увагою сучасних дослідників. Виходячи з цього, є підстава активізувати дослідження у цьому напрямку.

Метою даної статті є комплексне вивчення всіх аспектів європейської політики Траяна Бесеску та Клауса Йоханніса з виявленням її основних суперечностей і досягнень.

Тож, перш за все, з'ясуємо, в якому становищі перебували відносини між Траяном Бесеску та європейськими лідерами.

Т. Бесеску є однією з найяскравіших і найпомітніших політичних постатей Європи, який відомий своїми екстравагантними витівками та висловлюваннями, які інколи вражають і шокують європейців надмірною агресивністю та потенційною небезпекою. Проте, якщо розглядати його реальні дії у зовнішній політиці у більш широкому європейському контексті, то вони представляють собою концентроване вираження тенденцій, які можна спостерігати у низці держав, що стали членами Євросоюзу у 2000-х роках. Це, наприклад, активне позиціонування себе на міжнародній арені, налагодження

тисного економічного та політичного партнерства з іншими державами та прагнення відігравати у світовій політиці більш вагому роль [4].

Але слід звернути увагу і на те, що маневр Т. Бесеску до ведення зовнішньої політики суперечить базовим принципам європейської інтеграції, тому що дуже часто Бухарест з'ясував відносини зі своїми сусідами, щодо історичної приналежності тієї чи іншої території. Подібні заяви Президента Румунії стимулювали відповідні настрої у країні, а також його політика ставила під сумнів стабільність Південно-Східної частини Європи. Він часто використовував націоналістські та реваншистські гасла і заклики. Але такий підхід не відповідав європейським стандартам у веденні зовнішньої політики.

Євросоюз виражав занепокоєння діями румунських політиків, які, на їх думку, ставили під загрозу демократію у країні (наприклад, про оголошення імпичменту президентові Т. Бесеску, протистояння між опозицією та правлячою коаліцією і т.п.).

Разом з тим, Брюссель не надавав належної та виразної реакції на витівки Т. Бесеску. Водночас своїми діями він заохочував вкрай деструктивні тенденції. Такий стан речей є свідченням того, що Європейський союз явно недооцінював масштаб проблем, з якими він міг зіткнутися внаслідок реалізації політики Траяна Бесеску та його однодумців.

Після прийняття Румунії до європейського співтовариства значно активізувалося співробітництво Румунії з найбільш розвиненими державами ЄС. Президент Румунії неодноразово наголошував, що приналежність держави до ЄС є головною віссю зовнішньої політики Бухареста [7].

Ці факти можна охарактеризувати наступним чином. З одного боку, це є свідченням більш свідомого ставлення до зовнішньої політики, прагнення до самореалізації у «новій» європейській родині. З іншого боку, це фактор,

що певною мірою «гальмував» оновлення політичної лінії Т. Бесеску.

Реальність зовнішньополітичного курсу Румунії після вступу до ЄС була і є такою, що держава перебуває в умовах певного тиску і підпорядкованості зовнішньої політики Євросоюзу, тому колишній керівник держави Т. Бесеску загалом намагався не суперечити європейському політичному середовищу. Причина крилася у побоюванні Румунії втратити членство в ЄС, що могло призвести до економічної дестабілізації всередині країни.

Незважаючи на ці обставини, у ситуації з визнанням Республіки Косово, Траян Бесеску проявив себе як вольовий і незалежний лідер, який, насамперед, слідував національним інтересам держави та не визнав Косово.

Як зазначає В. Сорокін, основним фактором невизнання нової республіки є те, що сама Румунія може стати жертвою сепаратизму, бо держава має у своєму складі території, населені мільйонами етнічних угорців. Якщо Румунія підтримала б сепаратизм у Косово, то це могло б стати прецедентом вимоги незалежності угорцями [19].

Додамо, що Т. Бесеску приділяв велику увагу тісним взаєминам з Францією та Німеччиною, з якими Румунію пов'язують дружні та партнерські відносини. Проте і в цьому співробітництві були певні камені спотикання.

У липні 2008 р. Франція почала масштабну кампанію по депортації зі своєї держави циганських нелегалів. По всій території було ліквідовано близько 100 наметових містечок, вислано біля 1000 циган [9]. Ці заходи були зустрінуті різкою критикою державами-членами ЄС. Оскільки Румунія має найбільше циганське населення серед країн Євросоюзу, то звісно вона була однією з перших, хто почав обговорення цього проблемного питання з Ніколя Саркозі [15]. Був проведений двосторонній діалог між державами, у ході якого сторони домовилися про спільне вирішення «циганського питання».

Щодо відносин Т. Бесеску з канцлером ФРН А. Меркель, то вони мали деякі протиріччя. Загалом, Ангела Меркель надавала дуже потужну підтримку як самому Т. Бесеску, так і його зовнішньополітичному курсу, оскільки Румунія є для Німеччини важливим стратегічним партнером. Але в останній рік свого президентського терміну Т. Бесеску свідомо пішов у протистояння з Берліном. Причиною цьому стали уніоністські політичні прагнення Т. Бесеску, метою яких було поглинання Молдови Румунською державою. Канцлер Німеч-

чини виступила з публічним засудженням цих прагнень. І це, у жодному разі, не вплинуло позитивно на відновлення довіри з боку ФРН.

Серйозною проблемою у відносинах між Євросоюзом і Румунією є неприйняття останньої до Шенгенської зони з причини високого рівня корупції й організованої злочинності. А подолання цих проблем є першим критерієм на «входження до зони Шенгену» [1].

Суперечності з цього питання почалися і з Нідерландами. Спочатку їх конфлікт розпочався на політичному підґрунті, а згодом переріс в економічний. Спочатку румунські прикордонники стали затримувати на кордоні голландські тюльпани, виявивши в їх цибулинах «небезпечну бактерію». Сам Президент Румунії закликав громадян своєї держави не купувати голландські товари, зокрема, овочі. Це сталося через вето Гааги про питання щодо вступу Румунії до Шенгенської зони [12].

Т. Бесеску у 2011 р., виступаючи по національному телебаченню, звинуватив Канцлера ФРН А. Меркель і Президента Франції Н. Саркозі у нав'язуванні своєї волі іншим членам ЄС у питанні недопущення Румунії до Шенгенської зони [14].

Таким чином, зовнішня політика Т. Бесеску почала набувати європейського характеру, оскільки очільник прагнув відповідати європейським стандартам. Президент намагався дотримуватися європейського курсу, але незважаючи на це, керівництво Євросоюзу не поспішало приймати Румунію в усі європейські структури.

Президент Румунії концентрував свою увагу на значущих зовнішніх проблемах держави та прагнув знайти їм адекватне рішення, використовуючи у потрібних випадках допомогу провідних європейських політиків.

Своїми різкими заявами та кволою конфронтацією з певних проблем, Бухарест не стільки прагнув привернути увагу до врегулювання різного роду проблем чи роздратувати європейських лідерів, вступаючи з ними у суперечності, скільки звернути увагу Брюсселя на свою позицію та спробувати закріпитися як більш важливий гравець у регіональних процесах, що розгорталися.

Якщо говорити про європейський напрямок у зовнішньополітичному курсі Румунії за Клауса Йоханніса, то зазначимо, що ще на початку своєї президентської діяльності новий керманіч Румунії заявив, що буде працювати над європейським розвитком держави та задасть курс до більш ефективної та прискореної інтеграції країни до ЄС. Під час одного з

інтерв'ю К. Йоханніс зазначив: «Мені здається, що ми можемо говорити про новий етап, особливо у відносинах між Румунією та Німеччиною. Однак це стосується не тільки ФРН. Я вважаю, що Румунія, у цілому, повинна вийти на новий рівень у рамках Євросоюзу» [6].

Головними зовнішньополітичними пріоритетами К. Йоханніса на європейському напрямку є:

- докладати істотних зусиль щодо оновлення Європейської політики сусідства, а також посилення Східного партнерства;
- зміцнювати та розвивати партнерські відносини з Німеччиною, Великобританією, Угорщиною, Італією, Францією;
- активізувати співпрацю та політичний діалог на високому рівні з Польщею;
- продовжувати стратегічний політичний діалог з Туреччиною, у т.ч. підтримувати прагнення останньої інтегруватися до ЄС;
- дотримуватися зобов'язань Румунії в ЄС;
- зафіксувати європейський курс Молдови як національну мету.

Президент заявив, що Румунія відповідає всім критеріям для вступу до Шенгенської зони та що всі сумніви, які виникають на цьому рівні, політично мотивовані, зазначивши при цьому, що проблема держав-членів ЄС виражається не у національних бюджетах, а у відсутності довіри між партнерами, яка призводить до дискримінації. Також він підкреслив, що головна мета його мандата полягає у «повній європеїзації Румунії, яка означає продовження процесу європейської інтеграції шляхом приєднання до Шенгенської та Єврозони» [13].

Також новий президент прагнув підкреслити, що буде сприяти національним інтересам Румунії на європейському рівні, висловлюючи з одного боку, свою європейську орієнтацію, яка підтримує проект об'єднаної Європи із сильними інститутами та кращою координацією політики у всіх галузях, і, з іншого боку, прагнення Румунії стати більш послідовною у проведенні переговорів і дотриманні її інтересів і проектів на рівні Співтовариства – положення, яке повторює концепцію національного інтересу [22].

У рамках святкування 10-ї річниці підписання Договору про вступ Румунії до ЄС, президент К. Йоханніс заявив, що «Румунія виявилася надійним і передбачуваним партнером, який буде сприяти подальшому зміцненню ЄС, поглибленню європейської інтеграції, підтриманню єдності європейського проекту та солідарності між державами-членами» [23], проте він додав, що «є ще незавершені інтеграційні процеси,

такі, як приєднання до Шенгену й єдиної валюти. Румунія, як і раніше, прагне досягти ці дві цілі у найкоротші терміни» [16].

Після початку кризи з біженцями в ЄС Румунія спробувала шантажувати ЄС, заявивши, що готова прийняти біженців лише в обмін на включення країни до Шенгенської зони. Однак проти приєднання двох нових країн до Шенгену категорично виступила Франція, у той час як для позитивного рішення необхідний консенсус усіх країн Шенгенської угоди [20].

У двосторонніх відносинах з країнами Заходу найбільш тісні зв'язки у Румунії встановилися з Італією та Францією [8]. Державний візит Президента Франції Франсуа Олланда до Бухаресту, який відбувся у вересні 2016 р., охопив усю різноманітність двосторонніх європейських відносин: тісні політичні й економічні зв'язки, співпрацю у сфері нових технологій або культури, а також заклопотаність через майбутнє Європи. В економічному плані, французький лідер взяв участь разом з прем'єр-міністром Д. Чолошом в офіційному відкритті вертолітного заводу «Airbus» [17].

Після того як роками поспіль Франція виступала проти вступу Румунії до Шенгену, експрезидент Ф. Олланд, у свою чергу, зазначив, що необхідно обговорити тему можливого внеску Румунії у безпеку зони вільного пересування [2]. Слід зазначити, що К. Йоханніс неодноразово просив Ф. Олланда про підтримку Франції у питанні приєднання Румунії до Шенгенського простору [5].

Після проведення референдуму у Великобританії, К. Йоханніс заявив, що: «ЄС є єдиним варіантом для підтримки громадян Румунії в їхньому процвітанні та безпеці. Вихід Великобританії з ЄС не відбудеться завтра. Експерти вважають, що це буде тривати не менше двох років, протягом яких будуть вестися переговори. Я можу запевнити вас вже сьогодні – Румунія є частиною цих переговорів» [21].

Президент Румунії К. Йоханніс заявив, що Прем'єр-міністр Великобританії Девід Кемерон заспокоїв його щодо майбутнього румунів, які живуть у Великобританії, у зв'язку з голосуванням на референдумі про вихід країни з ЄС [3].

Д. Чолош зазначив, що, згідно з первинним аналізом, вплив Brexit на румунську економіку буде незначним. Він висловив упевненість, що і вплив цього рішення на румунських громадян, які живуть і працюють у Великобританії, не буде мати великого значення [18].

Сьогодні Великобританія підтримує принцип свободи пересування у рамках ЄС, проте вважає, що проблема «тиску», що чиниться

мігрантами з Румунії на британські профільні служби, повинна бути вирішена. Про це заявив Д. Кемерон на прес-конференції у Бухаресті за підсумками зустрічі з К. Йоханнісом. На зустрічі, яка відбулася у грудні 2015 р., обговорювалося те, «як може бути реформований ЄС, щоб стати більш конкурентоспроможним, і щоб хвилювання британського народу з цього приводу були вирішені» [10]. На закінчення Д. Кемерон висловив задоволення тим, що він став першим Прем'єром Великобританії, який відвідав Румунію у XXI ст.

Протягом перебування при владі адміністрації К. Йоханніса Румунія виступає за розширення ЄС. Так, слід згадати ще 2014 р., коли Президент Румунії заявив, що: «Вступ Республіки Молдова до ЄС є національним проектом Румунії». Він висловив надію, що Молдова вступить до ЄС під час його перебування на посаді глави румунської держави [11].

Отже, за адміністрації К. Йоханніса Румунія налагодила відносини з провідними країнами Євросоюзу та стала проводити активну регіональну політику, яка характеризується відвертим натоцентризмом і підпорядкованістю пріоритетним завданням якнайшвидшої подальшої інтеграції до західних економічних і військово-політичних структур. Ця думка підтверджується і тим фактом, що інвестиції ФРН, Франції та Великобританії у розвиток румунської економіки були найбільшими.

Румунія продовжить підтримувати європейські цінності, захист прав людини та верховенство закону в ПСЄ, як і процес розширення ЄС і НАТО. Румунія та Великобританія мають досить близькі відносини у рамках ЄС та НАТО і відмінно співпрацюють з питань національної безпеки та боротьби з транскордонною злочинністю. Саме Європейський Союз є гарантом миру та стабільності, у т.ч. економічної, на території Європи і Румунія гідна бути її рівноправним членом.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Болгарію и Румынию не приняли в Шенген // Travel.ru: сервер туризма и путешествий [офіційна сторінка]. 2013. 11 марта. URL: <http://www.travel.ru/news/2013/03/11/214265.html>
2. Дакиан Чолош: Румыния и Франция связаны стратегическим партнерством с хорошими результатами // Генеральное консульство Румынии в Кахул: офіційна сторінка. 2016. 14 сентября. URL: <http://cahul.mae.ro/ru/romania-news/6274>
3. ЕС является единственным вариантом для поддержания процветания и безопасности наших граждан // Посольство Румынии в Республике Молдова: офіційна сторінка. 2016. URL: <http://chisinau.mae.ro/ru/romania-news/6790>
4. Интеграция по-румынски // Moldnews: офіційна сторінка. 2009. 5 декабря. URL: <http://moldnews.md/rus/news/23324>
5. Йоханніс: Я просил поддержку Франции для присоединения Румынии к Шенгенскому пространству // Посольство Румынии в Республике Молдова: офіційна сторінка. 2016. URL: <https://minsk.mae.ro/ru/romania-news/5202>
6. Клаус Йоханніс: Румыния должна выйти на новый уровень // Deutsche Welle: офіційна сторінка. 2014. 19 ноября. URL: <http://www.dw.com/ru/%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%83%D1%81>
7. Корина К., Хиля К. Президент Траян Бэеску выступил перед Парламентом // Radio România International: офіційна сторінка. URL: http://www.rii.ro/ru_ru/10_16_марта_2013_г-2043
8. Крапівін О.В. Зовнішня політика країн Центральної та Східної Європи. Навчальний посібник для студентів. Донецьк, 2012. 274 с.
9. Кузьменко С. Президент Румынии попросит Саркози не высылать цыган // Tochka.net: інформаційний портал [офіційна сторінка]. 2010. 22 сентября. URL: <http://news.tochka.net/52310-prezident-rumynii-poprosit-sarkozi-ne-vyselyat-tsygan/>
10. Кемерон: Проблема «давления» со стороны мигрантов должна быть решена // Информационное агентство «Regnum»: офіційна сторінка. 2015. 10 декабря. URL: <https://regnum.ru/news/polit/2032182.html>
11. Новый президент Румынии: вступление Молдавии в ЕС – наш национальный проект // «Русская весна»: офіційна сторінка. 2014. 28 ноября. URL: <http://rusvesna.su/news/1417206660>
12. Печко В. Человек недели: Траян Бэеску // Euromag: офіційна сторінка. 2011. 16 декабря. URL: http://www.euromag.ru/man_of_week/16098.html
13. Президент Румынии: в политике нам нужно меньше шоу и больше реальных дел // eNews: офіційна сторінка. 2014. 7 декабря. URL: <http://enews.md/articles/view/4757/>
14. Президент Румынии критикует Меркель и Саркози // Forum.md: сторінка користувача. URL: <http://forum.md/854770>
15. Президент Румынии просит Саркози решить вопрос с цыганами // News.21.by: інформаційний портал [офіційна сторінка]. 2010. 23 сентября. URL: <http://news.21.by/world/2010/09/23/160376.html>
16. Румунія відзначає 10-ту річницю підписання Договору про вступ до Євросоюзу // Укрінформ: офіційна сторінка. 2015. 25 квітня. URL: http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/1839295-rumuniya-vidznachae_10_tu_richnitsyu_pidpisannya_dogovoru_pro_vstup_do_e_vrosoyuzu_2047161.html
17. Румыния – Франция, усиленное стратегическое партнерство // Radio România International: офіційна сторінка. 2016. 14 сентября. URL: http://rii.ro/ru_ru/%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%8B%D0%BD%D0%B8
18. Румыния: Brexit «заразен», риск распространения – огромен // Информационное агентство «Regnum»: офіційна сторінка. 2016. 25 июня. URL: <https://regnum.ru/news/polit/2149494.html>
19. Сорокин В. Кто и почему не признал Косово? // Военновести.ру: офіційна сторінка. 2011. 15 сентября. URL: <http://voennovosti.ru/2011/09/kto-i-pochemu-ne-priznal-kosovo/>
20. Priorities of Romania in the EU // Ministry of foreign affairs of Romania: офіційна сторінка. 2016. URL: <https://www.mae.ro/en/node/2056>
21. Romania and the EU Common Security and Defence Policy (CSDP) // Ministry of foreign affairs of Romania: офіційна сторінка. 2016. URL: <https://www.mae.ro/en/node/2064>
22. The speech addressed by the President of Romania on the occasion of the annual meeting with the representatives of the diplomatic corps accredited in Bucharest // Preşedintele României: офіційна сторінка. 2016. 21 of January. URL: <http://www.presidency.ro/ro/media/discursuri/the-speech-addressed-by-the-president-of-romania-on-the-occasion-of-the-annual-meeting-with-the-representatives-of-the-diplomatic-corps-accredited-in-bucharest>
23. Treaty of Accession of the Republic of Bulgaria and Romania // EUR-Lex Access to European Union Law: офіційна сторінка. 2005. URL: <http://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties-accession.html#new-2-36>

Вовчук Людмила, Поляшенко Аліна *Стан відносин між Румунією та Європейським Союзом після вступу до організації*

Стаття присвячена комплексному вивченню всіх аспектів європейської політики Траяна Бесеску та Клауса Йоханніса із виявленням основних суперечностей і досягнень у ній. Автори приходять до висновку, що зважаючи на геополітичне розташування Румунії – партнерські відносини з Європейським Союзом є індикатором стабільності та благополуччя усього регіону Південно-Східної Європи. Тому приналежність держави до ЄС є головною віссю зовнішньої політики Бухареста після вступу до цієї організації.

Ключові слова: Румунія, Європейський Союз, співробітництво, Траян Бесеску, Клаус Йоханніс, зовнішня політика

Вовчук Людмила, Поляшенко Аліна *Состояние отношений между Румынией и Европейским Союзом после вступления в организацию*

Статья посвящена комплексному изучению всех аспектов европейской политики Траяна Бэеску и Клауса Йоханниса с выявлением основных противоречий и достижений в ней. Авторы приходят к выводу, что ввиду геополитического положения Румынии – партнерские отношения с Европейским Союзом являются индикатором стабильности и благополучия всего региона Юго-Восточной Европы. Поэтому принадлежность государства к ЕС является главной осью внешней политики Бухареста после вступления в эту организацию.

Ключевые слова: Румыния, Европейский Союз, сотрудничество, Траян Бэеску, Клаус Йоханнис, внешняя политика

Vovchuk Ludmyla, Poliashenko Alina *The state of relations between Romania and European Union after joining the organization*

The article is devoted to a comprehensive study of all aspects of the European policy of Traian Basescu and Klaus Johanniss with the identification of the major contradictions and achievements in it. The authors came to the conclusion that caused by Romania's geopolitical situation, a partnership with the European Union is an indicator of the stability and well-being of the entire SEE region. Therefore, the state's membership of the EU is the main axis of Bucharest's foreign policy after joining the organization. This is evidence of a more conscientious attitude to foreign policy, the desire to self-fulfillment in the «new» European family. The reality of the Romanian foreign policy after joining the EU was and is such that the state is under certain pressure and subordination of the European Union's foreign policy, so the government generally tries not to contradict the European political environment. The reason lies in fears of Romania losing membership in the EU, which could lead to economic destabilization within the country. But generally, Romania is a reliable and predictable partner that will contribute to further strengthening the EU, deepening European integration, maintaining the unity of the European project and solidarity among the Member States.

Keywords: Romania, European Union, cooperation, Traian Basescu, Klaus Johanniss, foreign policy

Надійшла до редакції 05.02.2018 р.